

„BIULETYN OPINIE”

Nr 13/2009

Rosja, Ukraina, Białoruś i Mołdawia wobec wspólnej polityki obronnej WNP

Piotr Kuspys

Warszawa, maj 2009

Po II wojnie światowej, wskutek starcia się dwóch ideologii i wyścigu zbrojeń, świat został podzielony na dwie strefy bezpieczeństwa. Zimna wojna – jak stan ówczesnych stosunków międzynarodowych i strategia decydentów na Zachodzie i Wschodzie, przetrwała aż do roku 1991. Gdy pod presją osłabienia gospodarczego i ścierających się koncepcji politycznych co do przyszłości ZSRR nieoczekiwanie rozpadł się Związek Radziecki, dotychczasowy system współpracy międzynarodowej został zastąpiony monocentryzmem polityczno-militarnym¹. Istniejący (umowny) podział świata oparty na zrównoważonym potencjale jądrowym ZSRR i USA legł w gruzach. W zaistniałych okolicznościach, pomimo iż osłabił wyścig zbrojeń, zwiększyło się ryzyko konfliktu militarnego. Arsenal jądrowy skupiony dotychczas w rękach Moskwy stał się własnością czterech suwerennych państw – Rosji, Ukrainy, Białorusi i Kazachstanu. Było to nie na rękę Stanom Zjednoczonym, jak również politykom zasiadającym na Kremlu. Stąd solidarnie dążyli oni do podporządkowania broni atomowej rosyjskim generalom. Ponadto Rosja miała nową wizję wykorzystania postradzieckiego potencjału nuklearnego. Dlatego rozpoczęła prace nad utworzeniem nowego systemu bezpieczeństwa w ramach Wspólnoty Niepodległych Państw.

Rosyjska propozycja nie do odrzucenia, uwzględniająca integrację polityczną i militarną, nie cieszyła się powszechnym zainteresowaniem. Zarówno Ukraina, jak i Mołdawia miały inne plany, wykluczające powrót pod skrzydła starszego brata. Poskutkowało to politycznym konfliktem wokół Krymu i Floty Czarnomorskiej na Ukrainie, zaś dla Mołdawii „nieposłuszeństwo” to zakończyło się powstaniem separatystycznego Naddniestrza. Podobne napięcia miały miejsce także w Gruzji (Republika Abchaska) i Uzbekistanie (Republika Karakalpacka). Scenariusz był ten sam – rosyjska propozycja, brak pozytywnej odpowiedzi, rosyjska interwencja, separatyzm. W ten sposób Rosja wywierała wpływ na procesy polityczne zachodzące w krajach byłego ZSRR, a w sposób szczególny w odniesieniu do europejskich państw WNP – Ukrainy, Białorusi i Mołdawii. Władze na Kremlu zdawały sobie sprawę z ich geopolitycznego znaczenia. Wyłączenie tych państw z rosyjskiej strefy wpływów wiązałoby się ze sprowadzeniem Rosji do roli mocarstwa azjatyckiego, co nie odpowiada ambicjom rosyjskich przywódców. Stąd też pod różnymi pretekstami Kreml dążył i nadal zabiega o umocnienie swojej obecności w europejskich państwach byłego ZSRR. Jednym ze sposobów na zatrzymanie procesów dezintegracyjnych miało być powołanie w 1991 roku Wspólnoty Niepodległych Państw. Podobnie jak w okresie istnienia ZSRR Kreml zamierzał skoncentrować się na czynniku militarnym, chcąc kształtować wspólną politykę obronną w ramach WNP, aby w ten sposób utrzymać status światowego mocarstwa militarnego.

---

¹ Por. J. Skodlarski, R. Matera, *Gospodarka światowa u progu trzeciego milenium*, „Sprawy Międzynarodowe” 2003, nr 2, s. 5.

Zakończenie „zimnej wojny” nie zmieniło rosyjskiego nastawienia do NATO, jako do wrogiego sojuszu militarnego. W celu zrównoważenia wpływów Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz zablokowania jego rozszerzenia na wschód władze w Moskwie zamierzały wykorzystać WNP. Utworzono całą strukturę administracyjno-wojską, przypominającą w dużym stopniu NATO. Najwyższym organem Wspólnoty, który decyduje o polityce bezpieczeństwa jest Rada Szefów Państw². Na szczeblu roboczym powołano Radę Ministrów Obrony Państw WNP³, będącą ciałem konsultacyjnym, przygotowującym projekty współpracy w zakresie strategii obronnej. Zrzesza ona przedstawicieli tylko tych państw, które biorą udział w tworzeniu wspólnej polityki obronnej, a mianowicie: Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Kazachstanu, Kirgistanu, Rosji, Tadżykistanu i Uzbekistanu⁴. Ustanowiono także Kwaterę Główną ds. Koordynacji Współpracy Wojskowej w ramach WNP z siedzibą w Moskwie⁵.

Z europejskich członków WNP do wojskowych struktur przystąpiła tylko Białoruś. Ukraina i Mołdawia od początku nie zgadzały się na integrację w tym zakresie, uznając ją za sprzeczną z politycznymi priorytetami Kijowa i Kiszyniowa oraz zagrażającą ich suwerenności. Takie podejście wynikało z przekonania, że wojska WNP to przede wszystkim wojska rosyjskie, które mogłyby być wykorzystywane do zaspokojenia neoimperialistycznych ambicji Moskwy. Dlatego też państwa te wraz z Turkmenistanem nie podpisały *Układu o bezpieczeństwie zbioronym*, nazywanym układem taszkienckim, stanowiącym próbę utworzenia sojuszu obronnego⁶. Również w odniesieniu do sił strategicznych WNP Ukraina i Mołdawia zachowały daleko idącą ostrożność. O ile Rosja i Białoruś porozumienie to podpisały bez zastrzeżeń, Ukraina przyjęła je z dwoma klauzulami. Po pierwsze nie uznała kompetencji sił strategicznych do zapewnienia bezpieczeństwa Ukrainie, po drugie z góry określiła swoje wyjście z tego porozumienia już w 1994 roku. Mołdawia w ogóle nie przystąpiła do tego porozumienia⁷.

Porozumienia w zakresie współpracy wojskowej, podpisywane na początku lat dziewięćdziesiątych, były rozwiązaniami tymczasowymi. Pierwszorzędny cel, który wyznaczyły

---

² Por. *Statut Wspólnoty Niepodległych Państw*, 22.01.1993, Mińsk, Werchowna Rada Ukrainy, Miżnarodni Dokumenty, SND, nr 997_033.

³ Por. *Decyzja Rady Szefów Państw WNP o Radzie Ministrów Obrony*, Mińsk, 14.02.1992, Werchowna Rada Ukrainy, Miżnarodni Dokumenty, SND, nr 997_215.

⁴ Również Gruzja uczestniczyła w tych pracach, zanim wycofała się z prac WNP w 2008 roku.

⁵ Por. *Decyzja o Kwaterze Główniej ds. koordynacji współpracy wojskowej państw WNP*, Aszchabad, 24.12.1993, Werchowna Rada Ukrainy, Miżnarodni Dokumenty, SND, nr 997_209. W 2004 roku Kazachstan zgłosił propozycje utworzenia Rady Bezpieczeństwa WNP, jednak z uwagi na słabe zainteresowanie ze strony innych państwa pomysł ten nie został wprowadzony w życie. Por. Portal Informacyjny LENTA.RU, 16.09.2004, 11:47:30, <http://pda.lenta.ru/world/2004/09/16/security/>.

⁶ Por. *Układ o bezpieczeństwie zbioronym*, Taszkient, 15.05.1992, Werchowna Rada Ukrainy, Miżnarodni Dokumenty, SND, nr 997_095. W 1999 roku Gruzja, Uzbekistan i Azerbejdżan odmówiły prolongowania tego dokumentu na kolejne lata, co było wyrazem ich niezadowolenia z prowadzonej przez Rosję polityki obronnej.

⁷ Por. *Porozumienie między państwami-członkami WNP w sprawie statusu sił strategicznych*, Mińsk, 14.02.1992, Werchowna Rada Ukrainy, Miżnarodni Dokumenty, SND, nr 997_104.

sobie władze na Kremlu, to utrzymanie kontroli nad rozproszonym potencjałem obronnym ZSRR oraz zagwarantowanie bezpieczeństwa w okresie przejściowym. Była to także konieczność chwili. W ramach Związku Radzieckiego sprawy obronności były zarezerwowane wyłącznie dla centrali w Moskwie, zaś na poziomie poszczególnych republik nie było odpowiednich instytucji. Zarówno na Ukrainie, jak i na Białorusi tworzenie resortów obrony rozpoczęto dopiero w 1992 roku.

Ukraina

Niekontrolowana dezintegracja polityczna ZSRR zmusiła Kreml do bardziej ostrożnych działań uwzględniających także interesy innych republik, a przede wszystkim Ukrainy, Białorusi i Kazachstanu, na terenie których znajdowały się głowice nuklearne. O ile w odniesieniu do Białorusi i Kazachstanu nie było większych trudności, aby przekonać je do utrzymania dotychczasowych powiązań polityczno-wojskowych z Kreml, takie trudności pojawiły się w relacjach z Ukrainą. Władze w Kijowie miały swoją wizję, która wiązała się z utrzymaniem suwerenności w każdym zakresie. Wobec powyższego Flota Czarnomorska stacjonująca na Krymie miała być wyłącznie ukraińska⁸. Rosja w żadnym wypadku nie zamierzała się pogodzić z takim stanowiskiem. Stąd też, aby w jakiś sposób przełamać opór Ukrainy, podjęto prace legislacyjne, które miały uporządkować zasady współpracy w zakresie bezpieczeństwa zbiorowego. Na początku lat dziewięćdziesiątych podpisano ponad 30 umów i porozumień, które miały regulować kooperację wojskową, a obecnie jest ich ponad 70. Podczas gdy Rosja i Białoruś implementowały większość z tych uzgodnień, Ukraina i Mołdawia pozostawały w charakterze obserwatorów. Jedynym dokumentem, którego Kijów i Kiszyniów są stronami, to *Deklaracja Alma-Atyńska*, traktująca o utrzymaniu połączonego zwierzchnictwa nad siłami militarno-strategicznymi i kontroli nad arsenałem jądrowym ZSRR⁹.

Według założeń teoretycznych WNP miała być strukturą zrzeszającą byłe republiki radzieckie bez wyraźnej dominacji żadnej z nich. Ta teoria jednak nie sprawdziła się, gdyż od początku Rosja dążyła do utworzenia czegoś w rodzaju organizacji międzynarodowej, która miała skupiać nowopowstałe republiki pod przywództwem Kremla¹⁰. Wysiłki Moskwy zakończyły się fiaskiem. Rosja utraciła kontrolę nad republikami Bałtyckimi, które od początku odmówiły udziału w reorganizacji ZSRR. Do 1993 roku również Gruzja pozostawała poza strukturami

---

⁸ Por. *Protokół z posiedzenia szefów państw WNP w sprawie symboli wojsko-morskich*, Moskwa, 16.01.1992, Werchowna Rada Ukrainy, Miżnarodni Dokumenty, SND, nr 997_581.

⁹ Por. *Deklaracja Alma-Atyńska*, Alma-Ata, 21.12.1991, Werchowna Rada Ukrainy, Miżnarodni Dokumenty, SND, nr 997_189.

¹⁰ Z prawnego punktu widzenia jednak to nie udało się. Stąd też obecnie mamy do czynienia z niejasnym statusem WNP, która nie jest ani organizacją międzynarodową, ani strukturą ponadnarodową, a jedynie ugrupowaniem 12 państw o różnym stopniu integracji i współpracy.

WNP, a Ukraina i Mołdawia, chociaż uczestniczyły w pracach Wspólnoty, ich udział jednak był ograniczony do minimum. Z obecnych 12 państw członkowskich¹¹ tylko część uczestniczy w kształtowaniu wspólnej polityki obronnej. Wynika to z przekonania, że WNP nie jest forum równoprawnej współpracy międzynarodowej, lecz zjednoczeniem z wyraźną dominacją Kremla. Stąd też w celu przeciwstawienia się rosyjskiej hegemonii zaczęły powstawać inne inicjatywy dotyczące bezpieczeństwa. W 1993 roku Ukraina podjęła działania zmierzające do utworzenia systemu bezpieczeństwa zbiorowego z udziałem państw Europy Środkowej i Wschodniej. W nawiązaniu do propozycji Lecha Wałęsy o utworzeniu „NATO-bis” strona ukraińska zaproponowała tak zwany „plan Krawczuka”, oparty na ukraińskim parasolu nuklearnym¹². Z uwagi jednak na nikłe zainteresowanie, pomysł ten nie doczekał się realizacji. Nie zniechęciło to jednak ukraińskich polityków do dalszej aktywności. Próbując przeciwstawić się naciskom ze strony Kremla, dążącego do zintegrowania przestrzeni postradzieckiej, w 1997 roku Ukraina, Mołdawia, Gruzja i Azerbejdżan powołały w Strasburgu forum konsultacyjne. Początkowo nieformalne zrzeszenie w 2001 roku zostało przekształcone na Zjednoczenie GUAM¹³. Od 2006 roku GUAM funkcjonuje jako regionalna organizacja międzynarodowa pod nazwą Organizacja na Rzecz Demokracji i Rozwoju Ekonomicznego GUAM (ODREK) i ma swoją siedzibę w Kijowie. Organizacja ta nie aspiruje do bycia sojuszem wojskowym. Stąd też w strukturze organizacyjnej ODREK nie ma komórki zajmującej się sprawami obronności¹⁴. Niemniej jednak kwestie bezpieczeństwa międzynarodowego w regionie zajmują ważne miejsce wśród celów politycznych organizacji. Nie chodzi tutaj jednak o jakiegokolwiek operacje militarne, lecz o przeciwdziałanie współczesnym zagrożeniom w postaci zorganizowanej przestępczości, terroryzmu i handlu narkotykami. Drugim kierunkiem działań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa w szerszym kontekście są negocjacje dyplomatyczne. Zarówno w ramach ODREK jak i na forum Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie kraje te dążą do wyegzekwowania od Rosji wyprowadzenia swoich wojsk z Mołdawii i Gruzji, zresztą zgodnie z podjętymi przez nią zobowiązaniami międzynarodowymi¹⁵. Właśnie te dwa kierunki współpracy

---

¹¹ Ponieważ ukraiński parlament nie ratyfikował Statutu WNP z formalnego punktu widzenia Ukraina nie jest członkiem Wspólnoty. Od 2005 roku Turkmenistan zrezygnowała z pełnego członkostwa i obecnie uczestniczy w pracach WNP jako państwo stowarzyszonego z WNP. W sierpniu 2008 roku Gruzja wystąpiła z WNP. Jej członkostwo ustanie w sierpniu 2009 roku.

¹² Nazwa pochodzi od nazwiska prezydenta Ukrainy Leonida Krawczuka, który był inicjatorem utworzenia nowego systemu bezpieczeństwa zbiorowego. Zob. K. Fedorowicz, *Ukraina w polskiej polityce wschodniej w latach 1989-1999*, Poznań 2004, s. 109.

¹³ W latach 1999-2005 członkiem GUAM był także Uzbekistan (GUUAM). Nazwa pochodzi od pierwszych liter nazw państw Gruzja, Ukraina, Azerbejdżan i Mołdowa.

¹⁴ W ramach GUAM działa robocza grupa ds. walki z terroryzmem, zorganizowaną przestępczością i handlem narkotykami.

¹⁵ Rosja zobowiązała się do wyprowadzenia swoich wojsk z Mołdawii do 2002 roku. Por. *Dokument Istambulski 1999 roku*, Istambul, 17.12.1999, http://www.osce.org/documents/mcs/1999/11/4050_ru.pdf. W odniesieniu do tego dokumentu w Rosji istnieje przekonanie, że nie ma on charakteru wiążącego dla Kremla. Zawarte w nim zapisy są

można uznać za realizację wspólnej polityki bezpieczeństwa poszczególnych państw, nie zaś regionu jako takiego. ODREK w przeciwieństwie do WNP nie dąży do integracji członków organizacji, lecz do partnerskiej kooperacji, w której na pierwszym miejscu znajduje się współpraca gospodarcza, bezpieczeństwo energetyczne oraz integracja ze strukturami Unii Europejskiej i NATO¹⁶.

Mołdawia

Po rozpadzie Związku Radzieckiego integralność terytorialna Mołdawii znalazła się pod znakiem zapytaniem. Pomimo licznych wysiłków nie udało się jednak utrzymać kontroli nad całym terytorium. Lokalni oligarchowie, mając za sobą wojska rosyjskie, utworzyli Naddniestrzańską Republikę Mołdawską. Aby zapobiec powstaniu separatystycznej republiki władze w Kiszyniowie podjęły działania militarne. Zaangażowanie rosyjskich wojsk po stronie Naddniestrza doprowadziło do bezpośredniej konfrontacji zbrojnej. Operacja mająca na celu przywołanie do porządku zbuntowanych przywódców lokalnych zakończyła się fiaskiem. W konsekwencji na przestrzeni kilku lat powstała samodzielna republika dysponująca własnym wojskiem i posiadająca własną walutę. Pomimo poparcia Naddniestrza przez Rosję i Białoruś republika ta nie została uznana przez społeczność międzynarodową. Prowadzona jest natomiast mediacja z udziałem Ukrainy, USA, UE i Rosji, której ostatecznym celem jest pokojowe zażegnanie konfliktu i przywrócenia integralności Mołdawii¹⁷. Niemniej jednak jest to cel nieosiągalny, dopóki będą tam stacjonować oddziały rosyjskie. Nic nie wskazuje na to, że Rosja w najbliższym czasie wyprowadzi stamtąd swoje wojska. Podjęte w tym zakresie zobowiązania międzynarodowe nie są wykonywane przez Kreml. W 1992 roku w ramach WNP Rosja zobowiązała się do wycofania swoich obywateli (wojskowych) z miejsc konfliktu¹⁸. Również w 1992 roku między Rosją i Mołdawią zostało zawarte *Porozumienie o zasadach pokojowego uregulowania konfliktu zbrojnego w regionie Naddniestrzańskim Republiki Mołdowy*. Był to dokument formalnie kończący działania wojenne. Powołana została Komisja Kontrolna składająca się z przedstawicieli państw uczestniczących w rozwiązaniu konfliktu. Wówczas też zasygnalizowano sukcesywne wyprowadzanie wojsk rosyjskich z Mołdawii, jednak bez ustalenia konkretnych

---

interpretowane jako możliwość, a nie zobowiązanie (Zob. A. Kuprijanow, *Stambulskie soglaszenija nie sodierżat obiazatelstw Rossii po wyvodu baz iz Achalkalaki i Batumi*, Narodnoje Radio, <http://www.narodinfo.ru/article/226>).

¹⁶ Por. P. Kuspys, *Organizacja na Rzecz Demokracji i Rozwoju Ekonomicznego GUAM*, <http://www.tolerancja.pl/files/ODREK.pdf>.

¹⁷ Por. P. Kuspys, *Zmiany z Naddniestrzu*, „Stosunki Międzynarodowe” 2006, nr 42-43, s. 31.

¹⁸ Por. *Oświadczenie szefów państw WNP dotyczące sytuacji w lenobrzeżnych rejonach Mołdowy*, Kijów, 20.03.1992, Werchowna Rada Ukrainy, Miżnarodni Dokumenty, SND, nr 997_164.

terminów¹⁹. W 1999 roku Rosja po raz kolejny złożyła obietnicę wycofania wojsk do końca 2002 roku²⁰, co jednak nie nastąpiło. Według Kremla Republika Naddniestrzańska jest republiką autonomiczną. Dlatego też obecność rosyjskich wojsk w Naddniestrzu nie jest traktowana jako mieszanie się w sprawy wewnętrzne Mołdawii.

Białoruś

Po znacznym osłabieniu rosyjskich wpływów na Ukrainie i Mołdawii Białoruś stała się dla Rosji obszarem o strategicznym znaczeniu. Właśnie poprzez swoją obecność w tym kraju Kreml realizuje politykę powstrzymywania rozszerzenia NATO na Wschód. Białoruś jest ważna dla Rosji tylko z tego powodu, gdyż w szerszym kontekście bezpieczeństwa Mińsk jest zbyt słaby gospodarczo i militarne, aby zasłużyć na miano równoprawnego partnera czy sojusznika. Sama Białoruś zaś bez kooperacji z Kremlem nie byłaby w stanie utrzymywać własnego potencjału militarnego. Stąd też strategia obronna Mińska koncentruje się wokół tej współpracy i ma wyraźnie charakter prorosyjski, podobnie jak modernizacja i reforma armii białoruskiej. Doprowadziło to poniekąd do utraty samodzielności białoruskiego wojska, które bez technicznego i finansowego wsparcia ze strony Kremla nie jest w stanie wykonywać swoich podstawowych zadań w zakresie obronności kraju. W konsekwencji gwarantem bezpieczeństwa Białorusi stało się państwo, które niesie największe zagrożenie dla jej sukcesywnie malejącej niepodległości. Jest to jednak świadoma polityka Mińska. Po rozpadzie Związku Radzieckiego więzy łączące Białoruś i Rosję *de facto* nie zostały zerwane. Gdy prezydentem wybrano Aleksandra Łukaszenkę, współpraca ta została jeszcze bardziej zacieśniona, aż do poziomu integracji obejmującej różne sektory. Polityczne kontakty rozwijane w ramach WNP zaowocowały przyjęciem wspólnej polityki obronnej Rosji i Białorusi²¹. Z inicjatywy strony białoruskiej rozpoczęto formalne zacieśnianie tej współpracy. Utworzone w 1996 roku Stowarzyszenie Rosji i Białorusi, które w następnym roku przekształciło się w Związek Białorusi i Rosji²², a w 1999 roku w Państwo Związkowe²³. Właśnie z uwagi na tak silne powiązania polityczne współpraca w

---

¹⁹ Por. *Porozumienie o zasadach pokojowego uregulowania konfliktu zbrojnego w regionie Naddniestrzańskim Republiki Mołdowy*, Moskwa, 21.07.1992, <http://www.conflict.md/legislatie.php?ID=111>.

²⁰ Por. *Dokument Istambulski 1999 roku*, Istambul, 17.12.1999, http://www.osce.org/documents/mcs/1999/11/4050_ru.pdf.

²¹ Między Białorusią i Federacją Rosyjską podpisano szereg umów bilateralnych zacieśniających współpracę w zakresie obronności. Do najważniejszych należy zaliczyć: Umowę o współpracy wojskowej, Porozumienie o wspólnym zapewnieniu bezpieczeństwa regionalnego, Porozumienie o wspólnym wykorzystaniu obiektów infrastruktury wojskowej, Koncepcję bezpieczeństwa Związku Białorusi i Rosji, Koncepcję wspólnej polityki obronnej, Wojskową Doktrynę Związku Państw.

²² Por. *Traktat o Związku Białorusi i Rosji*, Moskwa, 2.04.1994, <http://www.soyuz.by/second.aspx?document=1755&uid=101&page=0>.

²³ Por. *Traktat o utworzeniu Państwa Związkowego*, Moskwa, 8.12.1999, <http://www.soyuz.by/second.aspx?uid=101>.

zakresie bezpieczeństwa i rosyjska obecność militarna na Białorusi nie są postrzegane przez polityków w Mińsku w kategoriach zagrożenia, tak jak na Ukrainie i Mołdawii.

Przesadą byłoby stwierdzenie, że wszystkie wysiłki Kremla w zakresie kształtowania wspólnej polityki obronnej w ramach WNP zakończyły się niepowodzeniem. Niektóre cele zostały osiągnięte. Do sukcesów rosyjskiej dyplomacji należy zaliczyć utworzenie organizacji *stricte* militarnej. Podjęte w 1992 roku działania na rzecz alternatywnego wobec NATO sojuszu obronnego zaowocowały powołaniem dziesięć lata później Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (z rosyjskiego ODKB). Członkami organizacji zostały Rosja, Białoruś, Armenia, Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan i Uzbekistan²⁴. Utworzono szereg organów decyzyjnych i konsultacyjnych. Struktura organizacyjna podobna w dużej mierze do ONZ. Sekretarz Generalny, będący szefem administracji wykonawczej, nie jest niezależnym decydem. Podlega on bezpośrednio Radzie Bezpieczeństwa Zbiorowego, którą tworzą szefowie państw członkowskich²⁵.

Dotychczas Organizacja zajmowała się głównie tworzeniem własnych struktur i doskonaleniem gotowości bojowej w ramach przeprowadzanych manewrów wojskowych. Po inwazji militarnej w Gruzji strona rosyjska doszła do wniosku, że przydałoby się utworzyć mobilną jednostkę specjalną w ramach ODKB. W konsekwencji w lutym bieżącego roku w Moskwie powołano siły szybkiego reagowania²⁶. Nie chodzi jednak w tym wypadku o wzmocnienie bezpieczeństwa państw członkowskich, ani tym bardziej samej Rosji. Kreml zrobił kolejny krok w kierunku integracji przestrzeni postradzieckiej oraz legitymizacji ewentualnej interwencji wojskowej na terenie WNP.

Sytuacja na Ukrainie, w Mołdawii i na Białorusi pokazuje, iż WNP jako regionalne ugrupowanie polityczno-wojskowe na czele z Moskwą w kontekście bezpieczeństwa w regionie nie sprawdziła się. Jest to skutek błędnych, aczkolwiek świadomych założeń Rosji. Bezpieczeństwo poszczególnych członków Wspólnoty jest ważne dla niej o tyle, o ile dotyczy jej żywotnych interesów politycznych, wojskowych i gospodarczym w danym państwie. Dla Rosji WNP jest mniej lub bardziej skutecznym instrumentem niezbędnym do realizowania własnej polityki wobec państw „bliskiej zagranicy” bez narażania się na krytykę ze strony Zachodu. Niejednokrotnie, tak jak w przypadku Mołdawii i Gruzji, jest ona siłą destabilizującą i źródłem

---

²⁴ Uzbekistan od 1999 roku nie uczestniczył w tworzeniu wspólnej polityki obronnej, jednak w 2006 roku przystąpił do organizacji.

²⁵ Por. *Karta Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym*, Kiszyniów, 7.10.2002, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>.

²⁶ Por. *Kremlowski straszak*, „Wprost”, 5.02.2009, <http://www.wprost.pl/ar/152522/Kremlowski-straszak>.

działań separatystycznych. Co więcej, zeszłoroczna interwencja w Gruzji pokazała, że Rosja nadal stanowi zagrożenie dla suwerenności państw WNP, które chcą samodzielnie decydować o wyborze kierunku rozwoju.

* * *

Piotr Kuspys – *doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, Uniwersytet Jagielloński; komentator polityczny BBC World Service; ekspert Fundacji Kazimierza Pułaskiego ds. polityki międzynarodowej; redaktor w czasopiśmie „Stosunki Międzynarodowe”; tłumacz dyplomatyczny języka ukraińskiego i rosyjskiego; wykładowca na Katedrze UNESCO do Badań nad Przekładem i Komunikacją Międzykulturową, Uniwersytet Jagielloński.*

Tezy przedstawiane w serii „Biuletyn OPINIE” Fundacji *Amicus Europae* odzwierciedlają wyłącznie poglądy ich autorów.

Nadrzędną misją Fundacji AMICUS EUROPÆ jest popieranie integracji europejskiej, a także wspieranie procesów dialogu i pojednania, mających na celu rozwiązanie politycznych i regionalnych konfliktów w Europie.

Do najważniejszych celów Fundacji należą:

- Wspiera nie wysiłków na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego, państwa prawa i umocnienia wartości demokratycznych;
- Propagowanie dorobku politycznego i konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej;
- Propagowanie idei wspólnej Europy i upowszechnianie wiedzy o Unii Europejskiej;
- Rozwój Nowej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Ukrainy i Białorusi;
- Wsparcie dla krajów aspirujących do członkostwa w organizacjach europejskich i euroatlantyckich;
- Promowanie współpracy ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki, szczególnie w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego i rozwoju gospodarki światowej;
- Integracja mniejszości narodowych i religijnych w społeczności lokalne;
- Propagowanie wiedzy na temat wielonarodowej i kulturowej różnorodności oraz historii naszego kraju i regionu;
- Popularyzowanie idei olimpijskiej i sportu.

FUNDACJA AMICUS EUROPÆ

Al. Przyjaciół 8/5, 00-565 Warszawa,
Tel. +48 22 622 66 33, fax +48 22 629 48 16
www.kwasniewskialeksander.pl
e-mail: fundacja@fae.pl